

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกร ชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาตุก อำเภอชื่นชม จังหวัด

มหาสารคาม

กฤษกันทร สุวรรณพันธุ์*, ปณิตา วงศ์ขำมิ่ง**, รุ่งนภา แสงแดง***, ปภาวดี จโนภาส****, ภัทราพร ตันนุกูล*****, และ เมทินี แสงเมือง*****

Received : April 27, 2021

Revised : June 4, 2021

Accepted: June 28, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาตุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 291 คน สุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่าง 1,659 คน เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม 2563 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเครียดระดับมากถึงมากที่สุด ถึงร้อยละ 18.21 (95 % CI: 13.75 - 22.67) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ได้แก่ ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (AOR = 2.95; 95 % CI: 1.43 - 7.4) (p-value = 0.005) และการมีหนี้สิน (AOR = 2.04; 95 % CI: 1.24 - 3.84) (p-value = 0.027) ตามลำดับ ข้อเสนอแนะคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมเพื่อฝึกทักษะด้านการจัดทำทางการทำงานและการบริหารร่างกายเพื่อลดปัญหาของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างจากการทำงาน รวมถึงหามาตรการช่วยเหลือเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่เป็นหนี้สินเพื่อลดความเครียด

คำสำคัญ: ความเครียด / เกษตรกรชาวไร่อ้อย / ความผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง

*ผู้รับผิดชอบบทความ: อ.ดร.กฤษกันทร สุวรรณพันธุ์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000, E-mail: kritkantorn@gmail.com

*สด. (สาธารณสุขศาสตร์), วิทยาจารย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

**สب. (สาธารณสุขชุมชน) นักวิชาการสาธารณสุข รพ.สมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด

***สบ. (สาธารณสุขชุมชน) นักวิชาการสาธารณสุข รพ.สต.หนองหัวช้าง อ.พรเจริญ จ.บึงกาฬ

****สบ. (สาธารณสุขชุมชน) นักวิชาการสาธารณสุข รพ.สต.พระยืน อ.พระยืน จ.ขอนแก่น

*****สบ. (สาธารณสุขชุมชน) นักวิชาการสาธารณสุข รพ.สต.บ้านซัง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

*****สบ. (สาธารณสุขชุมชน) นักวิชาการสาธารณสุข รพ.เปือยน้อย อ.เปือยน้อย จ.ขอนแก่น

Factors Associated with Stress among Sugarcane Farmers in Kudpladuk Sub-District, Chuenchom district, Mahasarakham Province

Kritkantorn Suwannaphant*, Panita Wongsaming**, Rungnapha Sangdang***, Paphawadee Janopas****, Patraporn Tannugoal*****, and Matinee Sangmueang*****

Abstract

This cross-sectional analytical research aimed to identify factors associated with stress among sugarcane farmers in Kudpladuk Sub-District, Chuenchom District, Mahasarakham Province. The data were collected from the sample of 291 out of 1,659 sugarcane farmers by using simple random sampling. This study was used questionnaire as a tool for the data collection during January 2020. Data analysis was performed by using percentage, standard deviation, and multiple logistic regression. The results revealed that the sugarcane farmers had stress at the more to most level presented at 18.21 % (95 % CI: 13.75 - 22.67). The factors associated with stress among the samples were musculoskeletal disorders (AOR =2.95; 95 % CI: 1.43 - 7.42) (p-value = 0.005) and indebtedness factors (AOR =2.04; 95 % CI: 1.24 - 3.8) (p-value = 0.027). Research suggestion were that the relevant organizations should provide training on physical exercises to reduce musculoskeletal disorders, as well as find measures to help indebted sugarcane farmers to reduce stress.

Keywords: Stress / Sugarcane farmers / Musculoskeletal disorders

***Corresponding Author:** Dr. Kritkantorn Suwannaphant, Sirindhorn College of Public Health, Khon Kaen Province, Muang District, Khon Kaen 40000, E-mail: kritkantorn@gmail.com

*Dr.P.H.(Public Health), Instructor, Sirindhorn College of Public Health, Khon Kaen Province

**P.H. (Community Public Health), Public Health Officer, Srisomdej Hospital, Roi-Et Province

***P.H. (Community Public Health), Public Health Officer, Nong Hua Chang Health Promoting Hospital, Phon Charoen District, Bueng Kan Province

****P.H. (Community Public Health), Public Health Officer, Phrayuen Hospital, Khonkaen province.

*****P.H. (Community Public Health), Public Health Officer, Ban Song Health Promoting Hospital, Muang District, Roi-Et province

*****P.H. (Community Public Health), Public Health Officer, Puainoi Hospital, Khonkaen province

1. บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวไปได้อีกไกล เนื่องจากมีการขุดตั้งและขยายโรงงานน้ำตาลทรายเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นจำนวนมาก และสืบเนื่องจาก รัฐบาลผลักดันนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรมของพืช (zoning) โดยเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวที่อยู่ในพื้นที่ ไม่เหมาะสมไปสู่การปลูกอ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่งผลให้พื้นที่ปลูกอ้อยของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้การผลิอ้อยและน้ำตาลทรายของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าว ทำไร่มันสำปะหลังโรงงานและอ้อยโรงงาน ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) และมีพื้นที่การปลูกอ้อยมากเป็นลำดับที่ 11 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากถึง 181,108 ไร่ (ร้อยละ 3.39 ของพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และอำเภอชื่นชมมีพื้นที่การปลูกอ้อยมากเป็น 1 ใน 3 ของจังหวัดมหาสารคาม (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

จากรายงานกรมสุขภาพจิตเผยคนไทยมีแนวโน้มเครียดกันมากขึ้น ผลการให้บริการสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ในปี 2560 พบประชาชนโทรปรึกษาเรื่องปัญหาเครียด วิตกกังวลมากเป็นอันดับ 1 เกือบ 30,000 สาย เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าตัวเมื่อเทียบกับปี 2557 โดยเป็นวัยทำงานที่มีการโทรปรึกษามากที่สุด (กรมสุขภาพจิต, 2561) ความเครียดนั้นเกิดขึ้นได้กับทุกคน สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมีหลายอย่าง เช่น รายได้ที่ไม่พอเพียง หนี้สินสิน ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสูญเสีย ความเจ็บป่วยเป็นต้น ความเครียดเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอยู่ในสภาวะกดดันจนไม่สามารถจะแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ โดยสามารถสังเกตได้จากอาการที่เกิดในด้านร่างกาย เช่น เจ็บป่วยบ่อย ๆ ปวดหัว ไมเกรน ปวดท้อง เป็นไข้ ภูมิแพ้ ปวดหลัง ปวดไหล่ อ่อนเพลีย ใจสั่น นอนไม่หลับ ความดันโลหิตสูง เป็นต้น ด้านจิตใจ เช่น วิตกกังวล คิดมาก ฟุ้งซ่าน หลงลืมง่าย หงุดหงิด โกรธง่าย ไม่มีสมาธิ ใจน้อย ซึมเศร้า หวาดระแวง ทำให้ไม่มีความสุข สิ้นหวังเศร้าหมอง เป็นต้น ด้านพฤติกรรมมักสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาก สำหรับสาเหตุสำคัญนำไปสู่การเกิดความเครียดได้หากปล่อยความเครียดสะสมจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวัน มีปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานและคนรอบข้าง ความสามารถในการทำงานลดลงหรือผิดพลาดบ่อย และที่สำคัญความเครียดจะมีผลให้ภูมิคุ้มกันต้านโรคลดลง นอกจากนี้ ยังมีผลให้การทำงานของอวัยวะภายในผิดปกติ เกิดเป็นโรคเรื้อรังได้ เช่น โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ มีบุตรยากขึ้น เป็นต้น (กรมสุขภาพจิต, 2561) ในภาคเกษตรกรรมมีการจ้างงานที่ไม่แน่นอน ซึ่งเกี่ยวกับราคาผลผลิตและระบบตลาด การมีหนี้สินสินของเกษตรกร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเกษตรกรซึ่งความเครียดส่งผลต่อการนอนหลับที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจากการทำงานของเกษตรกรได้ (วงศกร อังคะคำมูล, 2562)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดพบว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเครียดของเกษตรกรชาวนาตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายพบว่า ส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.9) รองลงมาคือ มีความเครียดอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 32.7) และมีความเครียด

รุนแรง (ร้อยละ 14.1) และพบว่า ปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส อาชีพเสริม และการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (กาญจนา ปินตาคำ, พิณภูธรณีย์ จิตคำ, และธนพนธ์ คำเที่ยง, 2562) เกษตรกรชาวไทยมีปัจจัยกระตุ้นความเครียดที่ส่งผลต่อสุขภาพหลายปัจจัย แต่ทั้งหมดขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ลักษณะของกระบวนการทำงานของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่นั้น หากทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ในการวางแผนให้คำแนะนำเพื่อการดูแลสุขภาพต่าง ๆ ของประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทราบปัจจัยความสัมพันธ์กับความเครียดเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวไร่อ้อยในตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาระดับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (cross-sectional analytical study) โดยบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

3.2 **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรคือ เกษตรกรวัยแรงงาน อายุ 15-59 ปีที่ขึ้นทะเบียนปลูกอ้อยโรงงาน ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2561 จำนวน 1,659 คน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างสำหรับกรณีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Multivariable ใช้สถิติ Multiple logistic regression (Hsieh, *et al.*, 1998) ใช้การคำนวณประมาณค่าสัดส่วนจากงานวิจัยของธีรศักดิ์ พาจันท์ (2557) คำนวณตัวอย่างได้จำนวน 291 คน

3.3 **เครื่องมือการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป จำนวน 16 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง โรคประจำตัว สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง การสูบบุหรี่ รายได้ของครอบครัว ความเพียงพอต่อรายจ่าย อาการเกี่ยวกับกล้ามเนื้อกระดูกและโครงร่าง

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเครียด ใช้แบบประเมินของกรมสุขภาพจิต (ST5) (กรมสุขภาพจิต, 2561) ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ โดยคะแนน 0 หมายถึง แทบไม่มี คะแนน 1 หมายถึง เป็นบางครั้ง คะแนน 2 หมายถึง บ่อยครั้ง คะแนน 3 หมายถึง เป็นประจำ โดยมีการแปลผลดังนี้

ระดับคะแนน 0 - 4 รู้สึกเครียดเล็กน้อย ระดับคะแนน 5 - 7 รู้สึกเครียดปานกลาง

ระดับคะแนน 8 - 9 รู้สึกเครียดมาก ระดับคะแนน 10 - 15 รู้สึกเครียดมากที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาค่าความเครียดในระดับมากถึงมากที่สุด จึงแบ่งระดับความเครียดในขั้นตอนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เป็น 2 กลุ่ม (dichotomous) ได้แก่ ระดับเครียดเล็กน้อยถึงปานกลาง ให้แปลความหมายเป็นไม่เครียด และระดับเครียดมากถึงมากที่สุด ให้แปลความหมายเป็นเครียด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

2) สถิติเชิงอนุมาน

สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก (multiple logistic regression) นำเสนอด้วยค่า Adjusted OR (AOR), 95%CI, p-value

3.5 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ขอการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น เลขที่ HE6210020

4. ผลการวิจัย

4.1 คุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เกษตรกรชาวไร่อ้อยทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดินที่ทำไร่อ้อยเองและลูกจ้าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.20) อายุเฉลี่ย 48.76 ± 8.41 ปี อายุสูงสุด 59 ปี ต่ำสุด 20 ปี ค่าดัชนีมวลกายอยู่ในระดับปกติ ($BMI = 18.51 - 22.99$ กิโลกรัม/เมตร²) (ร้อยละ 38.83) ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย 23.84 ± 3.51 ไม่มีประวัติด้วยโรคประจำตัว (ร้อยละ 78.69) มีสถานภาพสมรสแต่งงาน (จดทะเบียนสมรส) (ร้อยละ 92.09) มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 57.39) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 - 4 คน (ร้อยละ 41.92) เฉลี่ย 4.83 ± 1.70 คน ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 62.20) ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง (ร้อยละ 57.73) ไม่เคยสูบบุหรี่ (ร้อยละ 77.32) รายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 36.08) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปีเท่ากับ 92,515.46 บาท (S.D.=157,151.6 บาท) รายได้สูงสุด 2,000,000 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุด 5,000 บาทต่อเดือน รายได้ไม่เพียงพอต่อครอบครัว (ร้อยละ 51.89) มีหนี้สิน (ร้อยละ 53.95) กลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (ร้อยละ 86.60)

4.2 ระดับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาทุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเครียดระดับน้อย (ร้อยละ 50.520) รองลงมาคือ ความเครียดระดับปานกลาง (ร้อยละ 31.27) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ การเกิดความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย (n=291)

ระดับความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	147	50.52
ปานกลาง	91	31.27
มาก	50	17.18
มากที่สุด	3	1.03

4.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

1) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์อย่างหยาบ (Crude Analysis) จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อยทีละคู่ (Bivariate) ซึ่งจะได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากตัวแปรอื่น ๆ จะได้ค่า Crude OR และค่า p-value มาพิจารณาตัวแปรอิสระ โดยคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีค่า p-value < 0.25 เข้าโมเดล ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ได้แก่ เพศชาย (OR=1.21 ; 95 % CI: 0.67 - 2.21) (p-value = 0.013) อายุมากกว่า 48 ปี (OR=1.49 ; 95 % CI: 0.93 - 2.41) (p-value = 0.100) การมีโรคประจำตัว (OR=1.60 ; 95 % CI: 0.81 - 3.16) (p-value = 0.181) สถานภาพสมรส (OR=1.55 ; 95 % CI: 0.83 - 2.92) (p-value = 0.178) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (OR=2.43 ; 95 % CI: 0.93 - 6.37) (p-value = 0.084) การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (OR=1.46 ; 95 % CI: 0.80 - 2.67) (p-value = 0.218) การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง (OR=1.54 ; 95 % CI: 0.85 - 2.79) (p-value = 0.160) การสูบบุหรี่ (OR=1.82 ; 95 % CI: 0.94 - 3.51) (p-value = 0.080) ปัจจัยการมีหนี้สิน (OR=2.05 ; 95 % CI: 1.09 - 3.85) (p-value = 0.022) และปัจจัยความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (OR=2.97 ; 95 % CI: 1.98 - 1.04) (p-value = 0.046) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย (Crude Analysis) (n=291)

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ (%) ความเครียด ระดับมากถึง มากที่สุด	Crude OR	95% CI	p-value
เพศ					0.013
หญิง	149	16.78	1		
ชาย	142	19.72	1.22	0.67 - 2.21	
อายุ(ปี)					0.100
< 48	183	15.83	1		
≥ 48	108	22.22	1.49	0.93 - 2.41	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและ ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ (%) ความเครียด ระดับมากถึง มากที่สุด	Crude OR	95% CI	p-value
โรคประจำตัว					0.316
ไม่มี	229	16.59	1		
มี	62	21.19	1.60	0.81 - 3.16	
สถานภาพสมรส					0.178
คู่	82	16.27	1		
โสด/หย่าร้าง/หม้าย/แยก	209	23.17	1.35	0.81 - 2.25	
ระดับการศึกษา					0.568
ประถมศึกษา	124	16.77	1		
สูงกว่าประถมศึกษา	167	20.16	1.25	0.69 - 2.28	
จำนวนสมาชิกในครอบครัว(คน)					0.084
≤ 2	21	17.04	1		
≥ 3	32	33.33	2.43	0.93 - 6.37	
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์					0.218
ไม่ดื่ม	181	16.02	1		
ดื่ม	110	21.82	1.05	0.65 - 1.69	
การดื่มเครื่องดื่มบำรุงกำลัง					0.160
ไม่ดื่ม	168	15.48	1		
ดื่ม	123	21.95	1.54	0.85 - 2.79	
การสูบบุหรี่					0.080
ไม่สูบ	225	16.00	1		
สูบ	66	25.76	1.82	0.94 - 3.51	
การมีหนี้สิน					0.022
ไม่ใช่	134	12.69	1		
ใช่	157	22.93	2.05	1.09 - 3.85	
ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง					0.046
ไม่ใช่	39	7.69	1		
ใช่	252	19.84	2.97	1.98 - 10.04	

2) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ครวหลายตัวแปร จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปร (multivariable analysis) ระหว่างความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย และตัวแปรอิสระ (final model) โดยวิเคราะห์ครวหลายตัวแปร โดยการนำตัวแปรที่ผ่านการคัดเลือกในขั้นตอนการวิเคราะห์อย่างหยาบ (crude analysis) เข้าสู่โมเดล Multivariable ในการวิเคราะห์ผลที่ได้คือ Adjusted Odds Ratio และ p-value จากนั้นวิเคราะห์หาโมเดลที่ดีที่สุด (the best model) ใช้วิธีการตัดตัวแปรออกทีละตัวแปร (backward elimination) โดยขจัดตัวแปรที่มีค่า p-value > 0.05 ออกทีละตัวแปร จนกว่าจะไม่สามารถตัดตัวแปรใด ๆ ออกจากโมเดลได้เนื่องจากไม่มีตัวแปรใดที่มีค่า p-value > 0.05 ถือเป็นโมเดลสุดท้ายที่จะอธิบายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ได้แก่ ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างจะมีความเครียดระดับมากถึงมากที่สุดเป็น 2.95 เท่าของคนที่ไม่มี ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (AOR = 2.95; 95 % CI: 1.43 - 7.42) (p-value = 0.005) และปัจจัยการมีหนี้สิน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหนี้สินจะมีความเครียดระดับมากถึงมากที่สุดเป็น 2.04 เท่าของคนที่ไม่มีหนี้สิน (AOR = 2.04; 95 % CI: 1.24 - 3.84) (p-value = 0.027) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย (n=291)

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ (%)	Crude OR	AOR	95% CI	p-value
ความเครียดระดับมากถึงมากที่สุด						
ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง						
ไม่ใช่	39	7.69	1	1		0.005
ใช่	252	19.84	2.97	2.95	1.43 to 7.42	
การมีหนี้สิน						
ไม่มี	134	12.69	1	1		0.027
มี	157	22.93	2.05	2.04	1.24 to 3.84	

5. อภิปรายผล

5.1 ระดับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

จากการศึกษาพบระดับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคามพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเครียดระดับมากถึงมากที่สุด ถึงร้อยละ 18.21 (95 % CI: 13.75 - 22.67) เนื่องจากลักษณะการทำงานของเกษตรกรชาวไร่อ้อยทำงานกลางแจ้ง ใช้กำลังออกแรงในการทำงานในแต่ละขั้นตอน เช่น การเตรียมดิน การปลูกอ้อย การตัดอ้อย เป็นต้น และการทำงานที่รีบเร่งที่จะตัดอ้อยเข้า

สู่โรงงานตามกำหนด วิตกกังวลเกี่ยวกับผลผลิตอันเกิดจากการเก็บเกี่ยวอ้อยไม่ได้ตามที่คาดหวัง ปัญหาสำคัญของการปลูกอ้อยคือ ปัญหาการเกิดโรคและปัญหาเกี่ยวกับแมลงศัตรูอ้อย ซึ่งมีผลทำให้ผลผลิตอ้อยลดลง (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กระทรวงอุตสาหกรรม, 2557) ทำให้เกิดความเครียดจากการทำงานได้และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Booth, & Lloyd, (2000) ได้ศึกษาเรื่องความเครียดในเกษตรกรทางตะวันตกเฉียงใต้ของอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า ความเครียดจากการทำงานในครอบครัวเกษตรกรอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 35.00) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนาตยา ดวงประทุม (2561) พบว่า ส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.90) รองลงมาคือ มีความเครียดอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 32.70) และมีความเครียดรุนแรง (ร้อยละ 14.10) ถึงแม้ภาวะเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อยจะไม่สอดคล้องกัน แต่พบว่า มีระดับความเครียดค่อนข้างสูงในเกษตรกรชาวไร่อ้อย ซึ่งต้องมีการระวังกลุ่มดังกล่าว แต่แตกต่างจากงานวิจัยของกาญจนา ปินตาคำ, พิณภูริณีย์ จิตคำ, และธนพนธ์ คำเที่ยง (2562) ที่ศึกษาเรื่องความเครียดและการเผชิญความเครียดของเกษตรกรชาวนาตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายและพบว่า เกษตรกรชาวนามีความเครียดสูง (ร้อยละ 92.70)

5.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จากการศึกษาด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ซึ่งประกอบด้วย ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ($OR_{adj.} = 3.26$; 95 % CI: 1.43 - 7.42) ($p\text{-value} = 0.005$) เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีการใช้ท่าทางทำงานในท่าก้ม ๆ เงย ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บได้ง่าย หากเกิดปัญหาทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ จะส่งผลให้ไม่มีรายได้และเป็นสาเหตุของการเกิดความเครียดได้ (รุ่งทิพย์ พันธุมธากุล, วัฒนาศิรินธรวิจิตร, ยอดชาย บุญประกอบ, วิชัย อึ้งพิณิจพงศ์, และมณฑิร พันธุมธากุล, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปวดหลังของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามพบว่า โรคประจำตัว ดัชนีมวลกาย การยศาสตร์ของการทำงาน ความเครียดทั่วไป และความเครียดจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการปวดหลังของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 (อรชร นิมาจารย์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความชุกและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของพนักงานขนผลไม้ จังหวัดปทุมธานีพบว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์ต่อการเกิดอาการบาดเจ็บทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งประกอบด้วย ความเครียดเรื่องครอบครัว และความเครียดในการทำงาน (ณัฐพร ประดิษฐ์พจน์, สันตณี เครือขอนแก่น, กาญจนา ควรพิง, นรัฐ ปัญญาศักดิ์, และสุชาติ ทองอาจ, 2560) ด้านปัจจัยการมีหนี้สินมีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจะมีความเครียดเป็น 3.71 เท่าของคนที่ไม่หนี้สิน ($AOR = 3.71$; 95 % CI: 2.24 - 6.16) ($p\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 36.08) และเกินครึ่งรายได้ไม่เพียงพอต่อครอบครัว (ร้อยละ 51.89) ซึ่งการจ้างงานภาคเกษตรกรรม มีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับราคาผลผลิตและระบบตลาด การมีหนี้สินของเกษตรกรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเกษตรกรนำไปสู่การเกิดความเครียด และบางกรณีมีรุนแรงถึงฆ่าตัวตายได้

(วงศ์กร อังคะคำมูล, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรัตนภรณ์ อาษา, กฤติเดช มิ่งไม้, จิตสุภา พาเกด, อภิสรา มุสิกาวาล, และนิตยารรณ เจริญขำ (2560) ที่ได้ศึกษาภาวะสุขภาพของเกษตรกรไร่อ้อยใน ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาทพบว่า ปัจจัยรายได้ ปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัจจัย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเคมีมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของเกษตรกรไร่อ้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท สอดคล้องกับการศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำไร่อ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภูพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เกษตรกรชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.60) มีภาระหนี้สินสิน แรงงานที่ใช้ในการทำไร่อ้อยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.40) คือแรงงาน ครอบครัวและรับจ้าง (ร้อยละ 98.60) (นิภาพร ศรีวงษ์, และอุไรวรรณ อินทร์ม่วง, 2556) แต่แตกต่างจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของแรงงานภาคเกษตรกรรมในอำเภอรัญประเทศ จังหวัด สระแก้ว ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส การประกอบ อาชีพเสริม การดื่มสุรา ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของแรงงานภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ระดับการศึกษา โรคประจำวัน สถานภาพผู้ประกอบอาชีพ การสูบบุหรี่และภาระหนี้สิน (นาตยา ดวงประทุม, 2561)

6. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาระดับความเครียดและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาตุก อำเภอ ชื่นชม จังหวัดมหาสารคามพบว่า เกษตรกรชาวไร่อ้อย มีระดับของความเครียดระดับ มากถึงมากที่สุด ถึงร้อยละ 18.21 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ประกอบด้วย ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และการมีหนี้สิน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็น ประโยชน์ต่อการรณรงค์เพื่อป้องกันความเครียดให้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยต่อไปได้อีก

7. ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านกายศาสตร์ เพื่อฝึกทักษะด้านการจัดทำทาง การทำงานและการบริหารร่างกายเพื่อลดปัญหาระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างจากการทำงาน และ ทักษะ รวมถึงหามาตรการช่วยเหลือเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่เป็นหนี้สินเพื่อลดความเครียดจากการทำงาน

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่นที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยและ ขอขอบคุณเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลกุดปลาตุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคามทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม

9. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปินตาคำ, พิณัญญิณี จิตคำ, และธนพนธ์ คำเที่ยง. (2562). ความเครียดและการเผชิญความเครียดของเกษตรกรชาวนา ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 21(1), 49-53.
- กรมสุขภาพจิต. (2561). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปี 2561. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.dmh.go.th/report/dmh/rpt_year/view.asp?id=410.
- กรมสุขภาพจิต.(2561). แบบทดสอบด้านสุขภาพจิต (*Mental Health Testing Scale*). สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.dmh.go.th/test/qtest5/>.
- ณัฐพร ประดิษฐ์พจน์, สันตณี เครือขอนแก่น, กาญจนา ควรพิง, นริฐ ปัญญาศักดิ์, และสุชาติ ทองอาจ. (2560). ความชุกและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของพนักงานขนผลไม้ จังหวัดปทุมธานี. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*, 17(1), 60-69.
- ธีรศักดิ์ พาจันท์. (2557). การพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดความผิดปกติของระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อจากการทำงานของคนทำไร่ไถ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นัตยา ดวงประทุม. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของแรงงานภาคเกษตรกรรมในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *ผลงานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุมวิชาการ การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9*, 755-763.
- นิภาพร ศรีวงศ์, และอุไรวรรณ อินทร์ม่วง. (2556). ผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำไร่ไถของเกษตรกรชาวไร่ไถ ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารวิจัย สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6(2), 14-22.
- รัตนภรณ์ อาษา, กฤติเดช มิ่งไม้, จิตสุภา พาแกด, อภิสร มุสิกาวาล, และนิตยารวรรณ เจริญขำ . (2560). ภาวะสุขภาพของเกษตรกรไร่ไถในตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท. *ผลงานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุมวิชาการ การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม ปี 2560*, 1823-1829.
- รุ่งทิพย์ พันธเมธากุล, วัฒนา ศิริธราธิวัตร, ยอดชาย บุญประกอบ, วิชัย อึ้งพินิจพงศ์, และมณฑิยา พันธเมธากุล. (2554). ความชุกของภาวะความผิดปกติของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในชาวนา: กรณีศึกษาตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด*, 23(3), 297-303.
- วงศ์กร อังคะคำมูล. (2562). การศึกษาปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยในเกษตรกร: ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดด้านอาชีวอนามัยและแนวคิดด้านสังคมศาสตร์. *วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 2(1), 53-65.

- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2562). รายงานพื้นที่ปลูกอ้อยปีการผลิต 2561/62. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.ocsb.go.th/upload/journal/fileupload/923-9040.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). รายงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม:เกษตรและประมง. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2563, จาก <http://mahasarakham.nso.go.th/images/documents/Report2562/11.agriculture%20and%20fishery%20statistics.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, กระทรวงอุตสาหกรรม. (2557). คู่มือการจัดการไร่อ้อยอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2563. จาก <http://www.ocsb.go.th/upload/journal/fileupload/144-4003.pdf>.
- อรชร ฉิมจารย์. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปวดหลังของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 17(2), 230-242.
- Booth, N. J., & Lloyd, K. (2000). Stress in Farmers. *International Journal of Social Psychiatry*, 46 (1), 67–73.
- Hsieh, F. Y., Bloch, D. A., & Larsen, M. D. (1998). A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression. *Statistics in Medicine*, 17(14), 1623-1634. doi: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0258\(19980730\)17:14<1623::AID-SIM871>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0258(19980730)17:14<1623::AID-SIM871>3.0.CO;2-S).